

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disput. XVIII. De Intellectu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

saltem in ordine ad potentiam absolutam. Dicit tamen possit non esse illam subiectum animæ nostræ proportionatum.

SECTIO V.

Quid sentiendum in hac controversiâ de specie impressa Dei.

I. Probabilis est esse possibilem speciem impressam Dei.

Quamvis negari non possit rationes sec. superiori allatas maximam probabilitatem asserere sententiæ neganti possibilem esse speciem impressam Dei, probabilis tamen existimo cum auctoribus secundæ sententiæ s. 2. positæ, eam non implicare, tum quia hodie communior est hæc sententia; tum quia non est aliquid negandum divinæ omnipotentiae, nisi quod implicantiæ, aut magnum aliquod inconueniens secum afferat, nihil autem huiusmodi in specie impressa reperiri ostendimus solvendo argumenta contraria, quæ est præcipua ratio huius sententiæ.

II. Mens S. Thomæ circa speciem impressam Dei multum videtur valde dubia.

Difficultas est circa mentem S. Thomæ, qui variis locis, præcipue autem 1. p. q. 12. a. 2. negat posse videri Deum per speciem P. Erice, d. 40. c. 1. licet dicat speciem impressam esse possibilem, ait tamen S. Thomas eam hoc loco asseruisse impossibilem, quod etiam passim volunt Thomistæ; idem ait P. Suarez citatus c. 13. P. Salas, & alij: aiunt tamen ejus rationes non concludere de specie impressa de qua loquimur, sed de objectiva. P. Val. 1. p. q. 12. pun. 2. ait eum loqui solum de potentia ordinariâ. P. Arriaga hic d. 4. s. 2. n. 110. ait S. Thomam ita loqui in hac materia ut meritò citari à Theologis possit pro contrariis sententiis, licet enim intendere videatur loqui

de specie impressa, rationes tamen ejus solum probant de objectiva. P. Vasq. d. 29. c. 1. & 2. & d. 43. n. 23. cum aliis vult eum loqui de specie objectiva, quod etiam sentit P. Hurt. d. 12. de An. f. 3. cum rationes ipsius, ut ait, efficaces sint de similitudine objectivâ, seu prius cognitâ, at verò de specie impressa non habeant pondus illud, quo D. Thomas solet argumentari, sed nullam omnino ad hoc efficaciam: quare, inquit, veri ejus discipuli tenemur sentire eum esse loquutum de specie prius cognitâ, cum hac expositio honorabilior sit S. Thomæ: hæc ille.

Certe S. Thomas illo art. videtur expressè loqui de specie objectivâ, nam in corpore, prope finem, ubi totam controversiam concludit, sic habet: unde dicere Deum per similitudinem videri, est dicere divinam essentiam non videri: ergo clarum est his verbis S. Thomæ loqui de specie objectivâ, seu similitudine prius visâ, nam angelus, etiam juxta S. Thomam q. 8. de veritate c. 7. cognoscit alium Angelum, non absentem solum, sed etiam præsentem per speciem, & tamen videt ipsum Angelum immediatè. Unde ex hoc loco (qui tamen est præcipuus, cum quæstionem proponat in terminis) existimo nihil concludi posse circa mentem S. Doctoris. Deinde omnia alia loca quæ assert sua: & alij ex S. Thomâ videntur debere juxta hunc explicari; imò vix alibi loquitur de potentia absolutâ.

Solum Noto circa hanc quæstionem, non esse dubium in sententia admittente potentiam obedientialem latam, quin possit res aliqua, lapsus v. g. aut aliud hujusmodi elevari ad producendam obedientialiter visionem beatificam, non tamen propterea esse speciem impressam Dei, hoc enim dicit qualitatē, quæ ex naturâ suâ habeat vim visionem illam producendi, & ad id munus ordinetur.

DISPUTATIO XVIII.

De Intellectu.

SECTIO PRIMA.

De objecto intellectus.

I. Objectum intellectus est quidquid est conceptibile.

Objectum cujusque potentiae est objectum omnium actuum illius: cum ergo nihil sit quod aliquod actu nostri intellectus non percipitur, objectum intellectus nostri imprimis erit id omne quod in se rationem entis participat, non ita ut sola ratio entis ut sic sit illius objectum, cum singularia, & differentias etiam ultimas, saltem indeterminatè & confusè cognoscamus, scimus enim Petrum, Paulum, Bucephalum, & alia esse individua, & existere. Spectat præterea ad intellectum quidquid quavis ratione est conceptibile.

II. Assignantur in particulari objecta intellectus.

Objectum ergo intellectus sunt Deus, creaturæ, universalia, singularia, res spirituales, materiales, entia, non entia, substantia, accidens, entia realia, & rationis: quando enim dicimus, Chimera est ens rationis; hypocervus est impossibilis, aut aliquid huiusmodi, objectum aliquod apprehendimus, de quo hoc affirmamus, sed illud objectum non est quid reale & possibile, tunc enim actus esset falsus, ergo concipimus aliquid impossibile, ergo res etiam impossibiles sunt objectum nostri intellectus. De quo fusè dictum est in Logica, d. 13. sec. tertia.

III.

Quæres primò, utrum universalia sint prius cognita quam singularia. Hæc est celebris apud nonnullos quæstio, quam latè discutiant. Mihi non tanti

momenti videtur: quare paucis eam expediam. Resp. ergo, communiter & via inquisitionis prius cognosci singularia, per se enim loquendo non devenimus in cognitionem universalium, nisi per singularia, à quibus, ubi illorum aliqua cognoverimus, & viderimus inter se convenire partim, partim differre, abstrahimus postea discurrendo duas species, universalem alteram, alteram particularem, hanc representativam confuso quodam modo rationis individualis, illam representativam rationis communis: quæ species post hos actus remanent, & ad similes postea actus eliciendos determinant. Quomodo autem, & per quas species primus actus representans naturam universalem habeatur, nempe per collectionem quarundam specierum universalium, quæ his circumstantiis representare possint solam naturam universalem, declaravimus disp. 16. sec. 5. n. 7. & 9. exemplo præmissarum respectu conclusionis, in quibus eadem ferè est difficultas.

Dixi per se loquendo, & via inquisitionis: per accidens enim, ubi scilicet objectum non clarè, & in debitis circumstantiis proponitur, simul abstrahitur species singularis & universalis, species imperfecta singularis, perfecta rationis communis. Cognitione enim experimentalis prius communiter cognoscuntur singularia, quam universalia, experientia quippe sunt de singularibus, cognitione tamen scientificâ, seu doctrinali, prius cognoscuntur universalia. Quo sensu accipiendi sunt Aristoteles & S. Thomas dum dicunt, prius cognosci universalia: unde etiam ait Aristoteles

Aristoteles, scientiam esse de universalibus; quia scilicet praeipuum quod spectant homines, est cognoscere praedicata quaedam rebus variis communia, ut hac ratione formentur principia generalia ad scientias apta, licet via inquisitionis, & scientia experimentalis, prius inchoent omnes ad singulares.

V. Scientia experimentalis prius cognoscitur accidentia, quam substantia. Cognitio doctrinalis prius cognoscitur substantiam, quam accidentia. Unde etiam, per se loquendo, prius semper, scientia experimentalis cognoscitur accidentia, quam substantia; accidentis enim habemus speciem propriam & intuitivam, directam & immediatam in illud tendentem, substantiae vero non nisi speciem mediatam, & ab aliis rebus abstractam. Cognitione tamen scientifica & doctrinali, prius cognoscimus substantiam, quam accidentia, & per illius cognitionem devenimus in cognitionem accidentium: Sic etiam per essentiae cognitionem pervenimus in cognitionem passionum, & proprietatum: qua de causa haec vocatur cognitio à priori, illa autem quae ab accidentibus procedit ad substantiam, & à passionibus ad essentiam, dicitur à posteriori. Quare hoc etiam modo intelligendi sunt Aristoteles & S. Thomas cum dicunt, prius cognosci substantiam, quam accidentia, nempe cognitione à priori.

SECTIO II.

De specificatione potentialium, & actuum.

I. Quæres secundò, unde specificentur potentia & actus? Primò, potentias, quæ in objecta adæquata feruntur specie distincta, distinguuntur specie non est dubium, cum quoad hoc eadem sit ratio de illis, ac de materia respectu formarum specie distinctarum, & de causa efficiente respectu suorum effectuum, &c. Dico tamen secundò, ad distinctionem specificam potentialium non requiri ut ferantur in objecta specie distincta, sed posse dari duas potentias specie distinctas, quæ ferantur in eadem omnino objecta. Hoc primò patet in intellectu hominis. & Angeli, & duorum etiam Angelorum, supremi scilicet & infimi ordinis inter se, quos intellectus ex relatione quæ dicunt ad essentias specie distinctas, distinguuntur specie, nullus negat. Idem dicunt multi de potentia visiva hominis, equi, leonis, &c.

II. Quod dixi de potentiis, dicendum eodem modo de actibus; nempe, actus qui feruntur in objecta specie distincta esse specie distinctos, quantumcumque objecta illa sint solum materialia ut supra diximus. Unde actus fidei, quo quis credit Evam comedissem pomum vetitum, est distinctus specie ab actu quo credit Christum passum esse Hierosolymis. Ratio est, quia actus fidei duo in se habet, repræsentare objectum, & tali modo dicere seu assentiri: unde licet sub ratione assensus præcisè, non distinguatur specie unus actus fidei ab alio, cum assentiantur omnes propter idem motivum, seu objectum formale, nempe auctoritatem Divinam, distingueretur tamen ratione repræsentationis, feruntur namque hi actus in objecta materialia specie distincta.

III. Quando autem dicunt auctores non specificari actus, & consequenter potentias ab objecto mate-

riali, intelligunt de objecto materiali remoto, seu materialissimo, ut loquuntur Dialectici, & quod non attingitur omnino ab actu, sed propterea solum dicitur objectum, quia sustentat objectum proximum, tantumque est subiectum denominationis: sic se habet paries respectu albedinis, aer respectu lucis, &c. nec enim variatur visio specie ex eo quod albedo sit in pariete, lacte, vel nive; variatur tamen ex eo quod sit visio huius, vel illius coloris, imò etiam huius & illius albedinis, si una albedo esset specie distincta ab alia.

IV. Quod autem possint duo actus specie distincti versari circa objectum ejusdem speciei, videtur multò certius: primò enim duæ cognitiones duorum Angelorum, supremi scilicet & infimi ordinis, vel saltem animæ & Angeli versari possunt circa idem objectum, etiam numero; uterque enim affirmare potest nunc solem lucere, solem esse majorem lunâ &c. eorum tamen actus distinguuntur specie. Idem clarius constat in apprehensione & judicio, & in actibus intellectus & voluntatis, qui circa idem omnino objectum versantur; voluntas enim illud amat, quod ipsi proponit intellectus, nec ferri in quidquam potest quod non prius repræsentetur ab intellectu. Ex aliis ergo specificari possunt actus, quam ex objectis, nempe ex modo tendendi. Notandum verò, potentias non specificari immediatè ab objectis sed solum mediatè; eo enim modo ab ijs specificantur, quo ea respiciunt, sed non respiciunt objecta nisi mediatè, nempe mediis actibus: specificantur ergo immediatè ab actibus, ab objectis verò tantum mediatè.

V. Quæres tertio, quid sit memoria? Resp. licet juxta Aristotelem l. de Memoria & reminiscentiâ, memoria propriissime sumpta sit intellectus prout reflectit de nudo, vel cogitat, non de objecto solum prius cognito, sed etiam de actu à quo cessavit, communiter tamen dicitur memoria esse solum intellectus prout rursus cogitat de aliquo objecto de quo jam cogitare desiderat, idque per speciem ab objecto illo receptam.

VI. Ex quo constat, res omnes cognoscitivas posse habere memoriam præter Deum; Deus verò non potest, quia nunquam potest actum de objecto ullo intermittere: & licet dicatur oblivisci res, & recordari, hæc tamen locutiones sunt solum metaphoricæ; quod nimirum ita se gerat circa rem aliquam, ac si illius fuisset oblitus, vel ac si denuò illam in memoriam quasi revocaret. Sicut etiam subinde dicitur poenitere Deum alicujus rei quam fecit, non quod verè tunc ipsum illius facti poeniteat, sed quod ita se circa rem illam gerat, sicut solent homines cum ipsos alicujus rei poenitet, nempe rem illam destruunt. Quæret aliquis, utrum omnia animalia habeant memoriam? Pleraque habere, videtur certum: de quibusdam tamen infectis est aliqua dubitatio, imò Aristoteles ait muscas memoriâ carere, quæ quantumlibet à re aliquâ, aut loco abigantur, nihilominus statim redeunt; quod aliis animalibus non videtur competere.